

17

I. N. 7.
EXERCITIUM ACADEMICUM
De GENUINIS

CRITERIIS DIVI- NÆ REVELATIO- NIS

CERTITUDINEM EJUSDEM APODICTICAM
EVINCENTIBUS,

Cujus PARTEM PRIOREM,

*Adprobante Ampl. Facult. Philosoph. in illustri
ad Auram Athenæ Regio,*

PRÆSIDE

VIRO Maxime Reverendo & Amplissimo

DN. JOHANNES
BROWALLIO,

S. Th. Doct. & Philos. Nat. PROFESS. Reg. & Ord.
Fac. Phil. h. t. Decano,

Ad publicum Eruditorum examen modeste defert

ALUMNUS REGIUS

CAROLUS FRIEDERICUS MOLLERUS

Tawast. Fenn.

Loco horisque ante meridiem solitis
die 6. Martii 1742.

ABOÆ, excud. JO. KLËMPPE, Reg. Ac. Typ.

Sta Ræ M:tis
Magnæ FIDEI VIRO,
Diceceles Aboënsis
EPISCOPO

&
Regiæ Academiæ
PRO CANCELLARIO
eminentiſſimo

Reverendiſſimo Patri ac Domino

D^N. JONÆ FAHLENIO

S. S. Theolog. Doctori

MÆCENATI MAXIMO

OB maxima
ſibi præſtita beneficia
pio libamine
in documentum
ſubmiſſæ venerationis
Cum
omnigenæ felicitatis & proſperitatis
voto

has tenues pagellas
humillime conſecratas cupit
REVERENDISSIMI PATRIS

Devotiſſimus cliens

CAROLUS FRIED. MOLLERUS.

VIRO Summe Reberendo atque Ampliff.

D. N. ANDR. BERGIO

S.S. Theol. Doct. ac Prof. Prim. Archipræpos. & Past.
Eccles. Svecan. Aboëns. & Nummenf.

MÆCENATI MAGNO.

VIRO Max. Rev. atque Ampliff.

D. N. JOH. WALLENIO

S.S. Theol. Doct. atque Professi. Reg. & Ordin. Past.
Eccles. Fenn. Abëons. Venerand. Facultat. Theolog.

Decano h. t. maxime spectabili,

MÆCENATI MAGNO.

Vereor ne forte nimia incurram audacia censuram, quod
Nomina Vestra, Mæcenates magni, exiguis hisce pagellis
præfigere sustinuerim; sed extorsit mihi hoc pietatis officium
magna, qua omnes Musis litantes prosequimini benevolen-
tia, cujus ego præcipue tam insignia expertus sum documen-
ta, ut indulgentiam vestram nunquam satis venerari, nedum
digne predicare queam. Cum vero nil habeam, quo tan-
torum in me meritorum magnitudinem assequi queam,
ad pedes vestros, Mæcenates Magni, in gratissimi animi signum
hoc qualecunque specimen Academicum humillime devoibo;
quod blanda non modo adspicere fronte, verum & in poste-
rum spes fortunasque meas vobis commendatissimas habere
dignemini. Quod si mihi contigerit, fortuna meæ, hætenus
satis afflicte, serenior confido exorietur aura. Pro Vestro di-
cissim Vestrorumque perenni flore atque incolumitate, sum-
mum Numen ex intimis cordis adytis rogare nunquam in-
termittam.

Sum. Reverend, atque Ampliff. Nom. Vestrorum

Clientis humillimus

C. F. MOLLERUS.

Nobilissimo
Dn. JOHANNI HEN-
Capitaneo ma-
PATRONO

Viro admodum Reverendo atque Praclarissimo

Dn. ISAACO ROSS,

Facultatis Theologicae Aboensis Adjuncto dexterrimo, Pa-
stori Ecclesiarum, quæ Deo in Maria & Paetis colliguntur
dignissimo, Fautori & Promotori multis nominibus colendo.

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo Domino,

Mag. HENRICO ALANO,

Pastori in Wehino & Localax longe meritissimo, Avuncu-
li loco quavis observantia ad urnam usque colendo.

Experientissimo Spectatissimoque Domino,

Dn JONÆ SYNNERBERG,

Pharmacopolæ urbis Aboënsis sollertissimo, Fautori quas
vis observantia prosequendo.

Nemiremini, Patrone & Fautores magni, quod exigua
re namque me & beneficia huc usque mihi prestita,
Fautores hoc qualecunque specimen Academicum in signum
at, offerentis tamen animum sincerum prodit; saltem er-
um est. critque pro vestra Vestrorumque incolumitate ardentissi-

Honorificentiss. Nomi.

Cultor

A. & C.

Domino

RICO AHLGREEN,

xime strenuo

MAGNO:

Viro Plurimum Reverendo atque Praclarissimo,

DN. PETRO WIIDBOHM,

Pastori in Cangasala & Cuhmalax meritissimo; Avunculi loco qua par est observantia jugiter suspiciendo.

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo Domino,

Mag. ANDREÆ SALOVIO,

Pastori in Sahalax meritissimo, ut antea studiorum meorum moderatori solertissimo sic perenni pietatis Zelo ztatem suspiciendo.

Spectatissimo ac Prudentissimo Viro,

DN. GABRIELI MELART,

Praetori territoriali in superiori parte S:inackiensi accuratissimo, Fautori zstumatissimo.

*hasce pagellas Nominibus Vestris dicatas esse voluerim; allexi-
& simul spes ulterioris Favoris. Suscipite itaque Patroni &
gratissime mentis; quod licet beneficiis Vestris haud responde-
go hoc ipso ingrati animi censuram me effugisse spero. Ad-
mis Deum defatigare precibus, permanfurus*

num Vestrorum.

indefessus

R.

Handelsmänne i Stapelstaden Åbo,
Ehreborne och Högwälsachtade Herrar,
Herr JOHAN WITTFOTH,
Herr JOBST N. SCHULTZ,
Herr GEORG HAVEMAN,

Samt

Bull och Giffwer arbetaren der sammastådes
Ehreborne och Kiensterfarne

Herr DANIEL HALL,

Min Högtråde Herr Frände

Samtelige minne Högtråde Wälgynnare.

W ärde Herrrar som Ehr Söken uti dygdens Spegel Och i ährarbetens Regel Agen til Ehr frågd bewijs: Låt Ehr såckas dessa blån Eher sörnustet Skrifte giffwer Wihord, och tillbaka drifwer Talmuds sträck samt Alco Uthaf ännes träfflighet Ederer gåsuan winna tycke, Fast det är långt mera mycke Som jag Ehr mig skyldig wet. Lagen detta gunstigt an	T il ett prof af wördsamt sin- ne Som Ehr godhet har i minne Och Ehr gunst en glömma kan Om Ehr gunst här ester wil An dra' om sorg för min lycka Skal en någon se'n förtygka At jag Ehr den skrifwer til. För skal Eolen blifwa kall För sku Strömmar lihta rin- na För't min kärlek lycktar brin- na Ell' min wörbnad blifwer all.
---	--

Högwälsachtade Herrar Handelsmäns och min Högtråde Herr
Frändes, Samteliga wälgynnares.

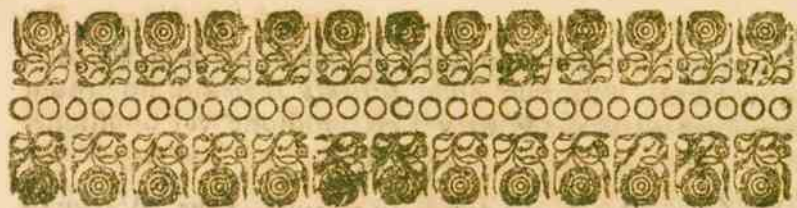
Hörsamste Tienare

CARL. FRIEDRICH MOLLERUS.

PRÆFATIO.

Nolo heic B. L. actum agere & soli, quod ajunt, lucem
 scenerari prolixè demonstrando Philosophiæ in Theo-
 logia utilitatem, quam omnes agnoscunt & res ipsa lo-
 quitur. Experientia etiam, optima rerum magistra, docet
 intricatissima sæpe dubia & nodos sæpè Philosophiæ o-
 pe solutos esse. Sacra quidem Scripti & ei innixa Theo-
 logia sibi satis ipsi sufficit, quando scilicet res est cum
 illis, qui ejusdem auctoritatem & efficaciam admittunt,
 sed præterquam quod argumenta philosophica multum o-
 pis & illustrationis etiam credentibus subministrant; quid
 consilii capiendum, ubi cum Atheistarum, Naturalistarum
 & aliorum ejuscemodi præfictæ frontis hominum turba
 agendum est, quæ veritatem Scripturæ sacræ suo mo-
 nitu proculcare allaborat? certe si quærelis illorum satisfacere
 voluerimus, principiis utendum est, quæ ipsi agnoscunt,
 & convincendi sunt rationibus ex ratione petitis. Proinde
 licet salus nostra nitatur sola convictione a posteriori,
 maxime tamen necessarium duxerim, ut qui supra vulgus
 sapere voluerint, convicti sint de indubia S. S. verita-
 te non tantum a posteriori, h. e. ab efficacia ejus inter-
 na, sed etiam a priori, quod fit vi demonstrationis;
 de hoc autem convictionis modo est quod præsertim
 egimus in præsentì dissertatione. Ostendimus namque,
 quanam genuina illa criteria sint, quibus certo cogno-
 scere possumus nostram Revelationem vere Divinam esse
 omnesque alias, falsas spurias & supposititias. Ut vero
 statim & ab initio, quantum quidem fieri poterit, intelli-
 gat B. L. quid a nobis præstitum sit, brevem opellæ
 recensionem heic instituere lubet: de eo imprimis sollici-
 ti fuimus, ut ostenderemus ex universalibus principiis u-
diver-

niversalem hominum corruptionem & miseriam. De-
monstravimus etiam summam Numinis bonitatem & mi-
sericordiam erga humanum genus; hinc deinde inferi-
mus existentiam Revelationis, & tandem eruere conamur
Criteria, quæ ratio perspicit requiri ad Revelationem,
si ejus auctorem D. T. O. M. agnoscat. Et his absolvi-
tur particula dissertatiunculæ nostræ primæ; reliquæ, quæ
in hac materia nobis dicenda restant, recensionem ni-
mirum dogmatum 4. religionum, applicationem crite-
riorum ad Revelationem veram, argumenta adversariorum
cum fontibus solutionum & recensionem demum Cri-
teriorum probabilium, parti, si ita tulerint rerum fa-
ta, posteriori reservamus. Methodum quod attinet,
qualem vides adhibui, ut eo clarius ob oculos ponerem
quæ rationi & veritati congrua esse deprehendi; præ-
terea fateor me quidem magis in vocabulis & loquendi
formulis respexisse ad eas, quæ adcuratius res ipsas ex-
primerent, quam ad lepores Ciceronianos, quibus delica-
ti delectari solent; sed id mihi injunxit illa philoso-
phandi ratio, quæ non tam dicentis auctoritate niti-
tur, quam dictorum veritatem ponderat. Nunc Tuum
erit C. L. pro ea, quæ polles æquanimitate benigniori
oculo ea respicere mitiusque interpretari, quæ minus
commode a nobis dicta fuerint; præsertim cum ingenii
mei tenuitas non permiserit singula ad eam perfectio-
nis limam, quam suo jure exposcit materiæ hujus sub-
limitas, examinare. Invidos & malos non moror, qui
etiam optima sugillant.

I. N. J.

§. I.

Omnēs homines sunt transgressores Legis Naturalis.

Demonstratio. Lex Naturalis est regula actionum cujus ratio continetur in Dei, hominum & rerum extra nos essentia, & juxta quam debemus actionum nostrarum motiva sumere ex attributis Divinis & actionum intrinseca bonitate adeoque naturæ congruenter agere; Sed qui modo attentionem debitam adhibuerit deprehendet nos omnes homines quam sapissime actionum nostrarum motiva non sumisse ex attributis Divinis, & actionum intrinseca bonitate, & per consequens easdem cum attributis Divinis & rerum natura non convenire. Eo autem ipso Legi Naturali congruenter non egimus, ac proinde ejusdem transgressores sumus.

A

Cor

2
Corollar. Consistit ergo *Legis Naturalis* violatio in dis-
convenientia actionum cum *Attributis Divinis* & hominum
rerumque natura, & fit vel commissione vel omissione.

§. II.

Actio Bona dicitur, qua cum *Lege Naturali*
convenit. Mala, qua cum eadem non con-
venit.

§. III.

Ratio, saltem proxima, cur homines sint *Legis Naturalis* transgressores, est confusa co-
gnitio boni & mali.

Dem. Etenim ea est indoles humanæ naturæ,
ut semper bonum appetat, malum vero aver-
setur. Cum itaque homines sint transgressores
Legis Naturalis (§. I.) consequens est, eos
quoque respicere conservationem illius; respu-
unt vero, quoniam sibi eandem tamquam ma-
lum aliquod repræsentarunt, (quo in sensu et-
iam minus bonum rationem mali obtinet) ra-
tio vero, cur conservationem *Legis Nat.* tan-
quam malum sibi repræsentarunt homines, est
ignorantia notarum, quæ evincunt ejus boni-
tatem; Etenim si has notas sibi habuissent per-
spectas, ceteris paribus, non potuere non *Le-
gem N.* servare; Ratio itaque cur conservatio-

3
nem *Legis N.* tanquam malum sibi repræsentarunt homines, est defectus notarum bonitatem ipsius evincentium; defectus vero notarum est cognitio confusa (p. def.) E. in cognitione confusa boni continetur ratio, cur conservationem *Legis N.* tanquam malum nobis repræsentamus.

Similiter quoniam *Legem Naturæ* transgressi sumus, sequitur nos transgressionem *Legis N.* nobis tanquam bonum repræsentasse; ratio vero, cur malum, puta transgressionem *Legis N.* nobis tanquam bonum repræsentamus est defectus notarum turpitudinem ipsius evincentium; defectum vero notarum appellamus cognitionem confusam. E. in cognitione confusa mali continetur ratio, cur transgressionem *Legis N.* tanquam bonum nobis repræsentavimus. Cum itaque in cognitione confusa boni lateat ratio, cur conservationem *Legis N.* repræsentamus nobis tanquam malum aliquod, & in cognitione confusa mali contineatur ratio, cur transgressionem illius nobis tanquam bonum repræsentamus, ac ea propter conservationem *Legis N.* avertemur, transgressionem vero appetamus; vel, quod idem est, *Legem N.* transgrediamur; E co-

4
gnitio confusa boni & mali est ratio transgressio-
nis *Legis Naturalis*.

Coroll. Cum itaque omnes homines sint transgressores
Legis N. (§. 1.) & transgressio Legis Nat. pendeat a co-
gnitione confusa boni & mali (§. 3.) seq. omnes ho-
mines gaudere cognitione confusa boni & mali.

§. IV.

E*ssentialis* hominis perfectio consistit in con-
sensu generali facultatum; etenim in ge-
nere voluntatis inclinatio est pro repræsentatio-
ne intellectus; & si facultates animæ cogno-
scitivæ respexeris, eo tendunt, ut earum ope
cognitionem rerum Divinarum humanarumque
nobis acquirere valeamus, voluntatis vero ope
ea eligere possimus, quorum motiva desumpta
sunt, ex intrinseca actionum bonitate & ex attri-
butis Divinis. Datur itaque consensus inter fa-
cultates animæ, *quam perfectionem hominis es-
sentialem nuncupamus.*

Accidentalis vero hominis perfectio consistit
in eo, ut cognoscamus eas veritates, quarum
ope bonum verum a malo vero distingvere pos-
sumus, & voluntas nihil appetat, nisi quod bo-
num re ipsa sit.

§. V.

§. V.

Miser est, qui tantis laborat imperfectionibus, ut ipse eas removere nequeat; ideoque ad eas perfectiones pervenire non valet, ad quas per essentiam suam determinatur.

§. VI.

Omnes homines tantas habent imperfectiones, ut eas ipsimet removere nequeant.

Dem. Quum omnes homines sint transgressores *Legis N.* (§. I.) consequenter ea commiserunt quæ *Lex Natura* prohibet; (*Coroll. §. cit.*) sed cum ea, quæ *Lex N.* vel prohibet vel præcipit, tendunt ad nostram propriam perfectionem (per princ. *Phil. Mor.*) sequitur omnes homines continue perfectioni suæ contraria fecisse, vel quod idem est, ad imperfectionem suam contendisse; qui vero continue ad imperfectionem suam tendit, non potest non summis laborare imperfectionibus, homines vero ita. *E. quod erat unum.*

Cum vero omnibus id curæ cordique esse debeat, ut imperfectiones suas removeant, sequitur remotionem imperfectionum esse finem ad quem aspirare debent mortales; ad finem vero obtinendum uti debemus medijs eidem

con

convenientibus; proinde debet adesse ratio suff. remotionis imperfectionum; illa autem ratio contineri debet vel in *homine ipso*, puta, *essentiali eius perfectione*, vel in *miseria ejus*; in *essentia perfectione* contineri nequit; consistit enim in consensu facultatum. (§. 4.) Sed cum facultas involvat tantum possibilitatem agendi, & tamen ex mera possibilitate non intelligi possit, cur aliquid sit, (a posse enim ad actum non valet consequentia) sequitur etiam ex facultatibus nostris, h. e. ex *essentia* nostra perfectione intelligi non posse, cur imperfectiones nostras actu remove possimus, h. e. quomodo finem propositum obtineamus; neque ratio suff. cur imperfectiones remove valeamus continetur in *ipsis imperfectionibus*; tum enim essent & non essent simul imperfectiones; essent, p. def, & non essent, quoniam intervirent bono fini obtinendo; quod cum absurdum sit, & contra princ. contradictionis, sequitur rationem suff. contineri non posse in imperfectionibus hominum; si jam ratio suff. nec in *essentia hominis perfectione*, nec in *miseria ejus* continetur, sequitur homines destitui medio, quo remotionem imperfectionum h. e. finem
 obti

7
obtineant; qui vero medio destituitur quo finem assequi possit, is finem non obtinet; homines ita. E. ipsimet non possunt avertere imperfectiones suas, quod erat alterum demonstrandum.

§. VII.

OMnes homines sunt miseri.

Dem. Omnes homines tantis laborant imperfectionibus, ut eas ipsi remove non valeant, §. 5. 6. licet per essentiam eorum fuerit possibile ut pervenirent ad majores majoresque perfectiones §. 5. Qui vero tantis laborat imperfectionibus ut eas ipsemet remove nequeat, *Miser est.* §. 5. ergo patet omnes homines esse miseros.

Coroll. Ex his luculenter colligi potest miseriam hominis consistere in transgressione Legis N. Etenim inde resultat omnis nostra imperfectio, quam ipso actu remove non valeamus.

§ VIII.

Quamdiu homines constituti sunt in miseria tamdiu DEUS est iratus.

Dem. Quamdiu enim homines sunt miseri actiones illorum non conveniunt cum Lege N. miseria namque hominis consistit in violatione

Leo

Legis N (Corol §. 7.) actiones vero Legi N. repugnantes appellamus malas (§. 2.) Quamdiu vero actiones nostræ malæ sunt tamdiu Deus voluntatem habet easdem puniendi, (p. princ. Theol Nat.) voluntas vero in Deo puniendi malum, dicitur ira E. Quamdiu sumus miseri tamdiu Deus est iratus.

Coroll. Patet ideo rationem suff. cur Deus nos puniat esse actionum nostrarum malitiam.

§. IX.

I*Ra Dei cessat si miseria nostra remota fuerit.*

Dem. Cessante namque miseria cessat violatio Legis N. (Coroll. 7.) Cessante violatione Legis N. adest nulla turpitudine actionum (§. 2.) consequenter nec datur ratio suff. puniendi (Coroll. §. 8.) & cum nulla adsit ratio puniendi cessat ira dei (per definit.) Deus enim nil agit sine ratione suff. (per prin. rat. suff.) E si miseria remota fuerit ira Dei cessat,

Coroll. Remotio itaque miseriæ est medium avertendi iram Dei.

§. X.

R*Emotio miseriæ est medium obtinendi felicitatem perennem.*

Dem. Quum ex continua progressionem ad majores majoresque perfectiones, durabilis voluptas

& ex

9
& ex durabili voluptate perennis oriatur felicitas, sequitur eum promovere perennem felicitatem, qui continue ad majores majoresque perfectiones ascendit; illum vero non promovere, qui continue imperfectior evadit; jam vero omnes homines sunt miseri (§. 7.) ideoque continuis imperfectionibus laborant, quæ felicitati obstant. Si itaque perennis felicitas promovenda est, miseria primum removeri debet; nam hæc rationem continet cur imperfectiores evadimus; prouti continua progressio ad perfectiones rationem continet cur voluptas nostra perdurabilis sit, & hæc, cur ad perennis felicitatis fastigium ascendere queamus; hinc in remotio-
ne miseriæ ratio sita est cur perennem felicitatem nanciscamur. Id vero quod continet rationem cur finem obtineamus dicitur medium (p. prin. Ontol.) E. Remotio miseriæ est medium obtinendi felicitatem perennem.

§. XI.

Homines miseri non possunt promovere felicitatem suam perennem nec iram Dei avertere.

Dem. Cum remotio miseriæ sit medium obtinendi
B nendi

nendi felicitatem perennem (§. 10.) consequens est, cum promovere felicitatem perennem, qui removet miseriam; at cum homines sint miseri, (§. 7.) ideoque miseriam suam avertere nequeant (per def. miseriz §. 5.) consequens est eos promovere non posse felicitatem suam perennem, destituuntur namque medio ad finem obtinendum necessario.

Eodem modo demonstratur eos non posse avertere iram Dei; cum enim remotio miseriz sit medium avertendi iram Dei (Coroll §. 9.) & homines eo destituuntur, miseri enim sunt (§. 7.) E. nec iram Dei avertere possunt.

§. XII.

Ratio præcipua cur miseriam removere non valeamus, continetur in ignorantia earum veritatum, quæ rationem docent miseriam actum a nobis removenli.

Dem. Quum ratio suff. cur imperfectiones nostras removere valeamus, non contineatur in homine inque illius essentiali perfectione (§. 6.) sequitur illam existere debere extra hominem, h. e. in accidentali illius perfectione; accidentalis vero illius perfectio consistit in cognitio-

necarum veritatum quarum ope bonum verum a malo vero desingvere possumus, ita ut voluntas aliud non appetat, nisi quod bonum verum, & nihil aversetur nisi quod malum verum sit (§. 4.) est cum homines careant cognitione distincta boni & mali, careant etiam necesse est perfectione accidentali Coroll. §. 3. E.

Coroll. Ratio itaque cur miseriam remove non possumus est, quod careamus perfectione Accidentali, h. e. veritatibus, quibus voluntas non nisi bonum appetat, eoque ipso miseriam avertat.

§. XIII.

Quoniam Deus est Ens perfectissimum, consequens est, ei etiam competere summam bonitatem, h. e. perfectionem, qua vult tantum boni cum omnibus Entibus intelligentibus communicare, quantum per essentiam unquam quiverint recipere.

SCHOL: Hanc presentem propositionem ex Theologia Naturali præsupponimus, ideoque illius evidentiam longa demonstrationum serie vindicare propositi ratio non permittit.

§. XIV.

Quoniam per essentialem nostram perfectionem id nobis inest, ut continue incrementa capere possimus in illis, quæ statum nostrum

strum perfectiorem reddunt. (§. 4.) hinc facile quisquis videt, hominibus inesse facultatem bonum a Deo recipiendi.

§. XV.

Deus exercuit misericordiam suam in homines.

Dem. Quoniam Deus est summe bonus, ideoque vult tantum boni cum omnibus Entibus intelligentibus communicare, quantum per essentiam eorum possibile illis est recipere (§. 13.) & homines per essentiam sunt boni capaces (§. 4.) Consequens est Deum etiam hominibus miseris præstitisse bonum; voluntas vero bonum miseris præstandi dicitur misericordia, E. Deus misericordiam suam in homines exercuit.

§. XVI.

Ad avertendam hominum miseriam utitur Deus mediis.

Dem. Quoniam is qui vult finem vult etiam media (per prin. Ontol.) Deus autem vult avertere hominum miseriam [§. 15.] E. hinc finem obtinendo media velit necesse est convenientia.

§. XVII.

Revelare aliquid is dicitur, qui veritatem ante incognitam alicui cognitam reddit; adeo ut Revelatio sit actus, per quem veritates quasdam hominibus quispiam cognitas reddit; Et cum hoc vel mediate vel immediate fiat, revelatio etiam est vel mediata vel immediata.

SCHOL. Talem revelationem Deo possibilem esse, satis superque ex illius omniscientia & omnipotentia concludi potest; & qui plura hac in re desiderat, adeat Wolffium in Theol. Nat. Lat. §. 449.

§. XVII.

Miseria nostra alio modo averti non potest quam per revelationem Divinam

Dem. Homines miseriam suam removeve nequeunt, propter ignorantiam veritatum rationem suff. in se continentium remotionis miserix §. 12. Si itaque Deus vult ut miseriam removeamus, vult etiam ut cognoscamus veritates illas, per quas miseria removetur; eas vero a nobis met ipsis cognoscere non possumus. (§. 4.) E. aliunde; si vero alius eas nobis cognitas reddet, sequitur miseriam alio modo removeri non posse quam per revelationem; quæ cum primam ad Deum referat originem merito dicitur Divina.

§. XIX.

§. XIX.

Datur Revelatio.

Dem. Cum hominis miseria alio modo averti non possit quam per revelationem (§. 18.) & Deus propter summam suam bonitatem velit avertere hominum miseriam (§. 15.) ad aver-tendam vero hominum miseriam utatur mediis (§. 16.) & revelatio sit medium avertendi mi-seriam (§. 18.) E. Datur revelatio.

Coroll. Bonitas itaque Divina & miseria hominis conti-nent in se rationem *suf.* cur Deus revelationem de-derit.

SCH. Si quis adhuc urgere voluerit ex iis, quæ a no-bis prolata sunt, non dum apodictice concludi posse ad revelationem quandam vere Divinam, saltem spero concedat probabiliter idem a nobis evictum esse; sufficit autem, si hæc nostra demonstratio ansam ministrave-rit per veræ Revelationis criteria in hanc ipsam verita-tem, de qua sermo est, inquirendi; in sequentibus enim, cum Divinæ revelationis criteria demonstrata fuerint, & eorum applicatio ad certam aliquam revelationem fa-cta, non poterit non apodictice & prono quasi alveo inde fluere non tantum actu dari revelationem a-liquam vere Divinam, sed & illam revelationem, cui hæc competunt, esse vere Divinam.

§. XX.

Motivum est id quod in se continet ratio-
nem *suffic.* cur ens rationale aliquid agit. Ob-
jectio

jectivum dicitur, si ratio suff. cur Ens agat, sita fuerit extra Ens, Subjectivum vero si in ipso Ente.

Cum itaque ratio suff. cur Deus revelationem dederit contineatur in bonitate Divina (Coroll. §. 19.) sequitur *bonitatem Divinam esse motivum subjectivum, cur Deus revelationem dederit; & cum miseria hominis sit ratio suff., cur Deus revelationem dedit (Coroll. §. 19.) sequitur illam esse motivum objectivum, quia non in Deo, sed extra Deum, puta in homine, sita est.*

(Et cum motiva sint rationes suff. cur Ens aliquod agat, patet Deum etiam (quoniam ob motiva egit per priora demonstr.) habuisse rationes sufficientissimas cur revelationem dederit, quod etiam summa illius sapientia suadet.

§ XXI.

Historia cum veteris tum recentioris ævi refert, quatuor a multis retro seculis per orbem dispersas viguisse religiones, puta, *Genilem, Muhamedanam, Judaicam & Christianam*, quarum singulæ revelationem quandam venditant.

§. XXII.

Criterium est nota, qua rem ab omnibus aliis rebus dignoscere & distingvere possum. Et est vel Apodicticum vel Probabile Apodicticum est nota characteristicam rei alicujus intrinseca, ut ejus oppositum salva re adesse nequeat; vel si mavis, Est nota desumpta ab essentia & attributis rei. Probabile cujus oppositum salva re adesse potest.

§. XXIII.

Criteria vera revelationis investiganda sunt si certo dignoscere voluerimus Revelationem Divinam a Revelationibus falsis.

Dem. Cum revelationes plures existant (§. 21.) & illæ sibi invicem contrariari ferantur; quod in sequentibus luculentius examinatum ibimus; consequens est omnes non posse esse veras; necessarium itaque est, ut ope notarum characteristicarum, quibus vera revelatio a falsis distinguitur inquiramus, an aliqua, vel quænam earum vera sit? Nota vero characteristicam unde dignoscere rem possumus dicitur Criterium. (§. 22.) E.

Patet autem illam revelationem vere Divinam esse, cui omnia genuina criteria, quæ sana ratio evidenter docet, competunt; cui vero repugnant falsam.

XXIV.

Vera revelatio non debet contradicere sanæ
rationis principiis & experientia.

Dem. Cum Deus sit summe perfectus, nihil
perfectionibus suis contrarium facere potest; &
cum auctor sit tam revelationis quam rationis,
sequitur illum non aliquid affirmare potuisse in
ratione, quod in revelatione negaret, & vice
versa, h. e. quod notitiæ e principio rationis vel
revelationis haustæ non possint esse contradicto-
rie sibi invicem oppositæ; quod si aliter esset,
aut Deus imperfectionis esset arguendus, quod
sc. vel erraverit, vel mortales decipere volue-
rit; aut etiam duo repugnantia pro veris simul
habenda essent, quorum istud perfectionibus
Divinis, hoc vero principio contradictionis repu-
gnat. Nihil ergo aliud superest, quam ut
tuto concludamus, veritates revelationis nec
debere nec posse veritatibus rationis contradice-
re, si revelatio vere Divina erit.

Schol. 1. h. l. obi. Revelationem nec quoad litteram, nec
nec quoad consequentiam contradicere rationi, utrius
enim horum locus relinqueretur idem sequeretur ab-
surdum.

Schol. 2. Cavendum autem 1. ne pro ipsa
revelatione habeatur, quod non est nisi interpretis

explicatio vel commentum. Quamvis enim revelatio
 ipsa veritatibus ratione detectis repugnare nequeat, fie-
 ri tamen potest, ut ratio sana explanationi ejusdem
 revelationis repugnet, si fallam pro vera inter-
 pres amplexus fuerit. 2. Ne pro veritate ratio-
 nis habeatur, quæ talis non est, sed tantum
 placitum cujusdam Philosophi; Nihil enim frequentius
 accidere videbis, quam ut placitum unius vel alteri-
 us Philosophi pro veritate rationis, & qualiscunqve pro-
 batio, quæ nulla tamen ratione rigorem demonstra-
 tionis sustinet, pro demonstratione venditetur. Tali-
 bus ingenii humani commentis contradicere posse re-
 velationem veram sponte largimur. 3. Ne pro con-
 tradictione vera habeatur quod non est nisi apprensus.
 Apparentes enim inter rationem revelationemqve con-
 tradictiones, salva utriusque veritate, esse posse, ut se-
 alio respectu revelatio asserat, quod alio neget ratio,
 vel alio revelatio negat, quod ratio asserat, non diffi-
 cemus. Quin etiam antequam aliquid pro contradictio-
 ne declaremus, magna cautione eam ob causam o-
 pus est, quod, dum in revelatione vera veritates supra
 rationem adesse debent, fieri possit, ut notionibus ea-
 rum adæquatis careamus. Sed defectus illarum efficit,
 ut, ant, quæ nobis talis esse videtur, vera contradictio
 sit, dignoscere, intellectum nostrum transcendat. vi-
 de hac de re Carpovii Theolog. Dogm. Cap. 1. Prælim.
 De rev. in genere pag. 22. Sch. 2.

Schol. 1. Quod si ratio fidei adversa foret, cum quæ-
 dam Philosophiæ theses invicta demonstratione nixæ,
 inimicis veluti cornibus confingerent cum Theologiæ
 capitibus; possent igitur duæ theses sibi mutuo con-
 tra-

eradicentes esse simul veræ; quod prima omnis huma-
 næ Divinæque cognitionis fundamenta penitus everte-
 ret; fieri igitur non potest, ut veritas a ratione de-
 cta contraria sit ulli veræ revelationis articulo. Ipsa
 namque condocemur usu, aquam aquæ simillimam esse,
 quamvis altera cælo velut immediate depluat, altera
 autem ex fonte hauriatur subterraneo. Surroga si pla-
 cet in locum aquæ pluvialis scripturæ placita divini-
 tus inspirata, in vices vero aquæ ex scaturiginibus tel-
 luris haultæ, veritates per naturam notas, & iusta non
 latebit similitudinis applicatio. Præterea sensuum in
 religionis causa haud plane nullum subsidium est; quic-
 quid sacræ de Messia actis & nuntiis Tabellæ docent, quæ
 sui partem maximam, ex eorundem testimonio pendet.
 Quem autem fugit rationem in Philosophicis sensuum
 niti testimonio? Rerum enim singularium, a sensibus
 repræsentatarum similitudines observat ratio, & cogit
 nexus, judicat, pronunciat, exq; prioribus novas elicit ve-
 ritates. Quæ omnia si revelationi adversari, vel tantum
 ex parte repugnare possent, profecto nec fides tuta
 sensibus tribueretur, quorum occasione se ratio exerce-
 re cœpit. Quam vero id periculosum sit dictu, ne-
 mo vel obiter sacrarum literarum cognitione imbutus
 penitus ignorat; nisi forte is, qui cum Dan. Hæc
 tio omnem sensibus fidem denegare, & ima ere-
 dibilitatis, quæ revelationi ab extra inest, fun-
 damenta laxare in animum induxerit suum. Cer-
 te si naturalis ratiocinandi facultas te movet, ut
 fidem inter & rationem statuas esse pugnam, cur non
 eodem argumento inductus, sensuum testimonia pro
 religione facientia damnas? etenim quin facultates
 sint, nemo mortalium negavit unquam. Plura qui hæc

de re legere desiderat, inspiciat Cantzii usum Phil. Leibn.
& Wolff. in Theolog. Cap 1, pag. 7. seq.

§. XXV.

Veritas absolute necessaria est, cujus oppositum simpliciter est impossibile; seu est ejusmodi veritas, qua nullo modo aliter esse potest. E. g. Veritas necessaria est, quod bis 2. sint 4. quod circulus sit rotundus, quia illorum oppositum est impossibile; veritas vero contingens est, quod sol luceat, & ignis urat.

§. XXVI.

Revelatio vera non contradicit veritatibus necessariis, aliquando tamen contingentibus.

Dem. Quum veritas necessaria tantum unico modo sit possibilis, ita ut oppositum nec admittat, nec admittere possit; (§. 25.) ideo, si revelatio admitteret oppositum veritatum necessariorum, tum vel auctor revelationis impingeret in princip. Contr. vel revelationi ipse error esset tribuendus; quod utrumque tum perfectionibus Divinis, tum etiam hypothese nostrae repugnat, quia supposuimus revelationem esse veram (§. 23.) & cum ratione convenientem (§. 24.)

Con

Contradicere autem potest veritatibus contingentibus. Cum enim veritas contingens ita unico modo determinata non sit, quin possit res sub hac vel illa conditione aliter sese habere, fieri potest, ut revelatio tradat veritates contingentes, ubi res sub hac conditione aliter sese habeant, quam sub alia eas se habere ratione cognoscimus; hinc diversus respectus tollit contradictionem, h. e. contradictorium non adest vera, sed tantum apparens.

Sch. Veritatem contingentem statuimus (§. 25.) esse, quod ignis urat, si nempe relinquatur in virtute sua naturali; hinc contradictio est tantum apparens, non vera, si revelatio tradat ignem aliquando non urasse ut, e. g. Dan. 3. 25. Ponamus enim Deum virtutem ignis naturalem aliquando cohibuisse, certe sub ea conditione, quam maxime possibile fuit ignem non urere.

§. XXVII.

Vera revelatio debet tales tradere veritates, quae aliunde cognosci nequeunt.

Dem. Quum homines sint miseri (§. 7.) & miseriam removere non valeant propter ignorantie

rantiam earum veritatum, in quibus ratio suff.
est, cur miseria actu a nobis removeri pos-
sit; atque hæc tales tradat veritates §. 12.
§. 18. Consequens est, veritates illas, quas re-
velatio tradit, a ratione, & experientia co-
gnosci nequivisse, quia eo in casu homines mi-
seriam ipsimet eatenus avertere potuissent; quod §.
6. repugnat, & tum nec ratio adesset suff. cur
Deus hominibus dederit revelationem, quod ta-
men demonstravimus §. 20.

§. XXVIII.

Revelatio debet veritates continere, qua nos
stram perennem felicitatem promovere possunt.

Dem. Cum revelatio sit medium avertendi
miseriam nostram §. 12. §. 18. & miseriæ remo-
tio sit medium obtinendi felicitatem perennem
§. 10. sequitur revelationem quoque esse medi-
um quo felicitas perennis obtineatur, seu quod
idem est, in revelatione contineri tales verita-
tes, quæ rationem suff. in se continent, cur
felicitatem perennem obtinere possimus.

§. XXIX.

Revelatio vera non debet sibi ipsa contradicere
Dem.

Dem. Si revelatio contradiceret sibi ipse, ita ut in uno loco affirmaret, quod in alio negat, tum homines incerti forent de veritate ejus, cum veritates contradictoriae esse nequeant; neque tum finis revelationis obtineri posset, qui est remotio miseriae nostrae; ut taceam, quod hoc ipsum esset auctori revelationis, Deo, in dignissimum, cum ejus perfectionibus repugneret; consequens ergo est, revelationem vere Divinam sibi met ipsi contrariam esse non posse.

§. XXX.

Revelatio vere Divina debet tradi modo Deo digno.

Dem. Quum Deus sit Ens perfectissimum (per prin. Theol. Nat.) non potest aliud velle, quam quod perfectionibus ejus dignum & conveniens sit, (p. prin. Theol. Nat.) atque cum Deus sit auctor revelationis, revelatio quoque modo perfectionibus illius summis digno hominibus tradi debet.

§. XXXI.

Veritas supra rationem esse dicitur, quia ex principiis rationis cognosci nequit; & sensu latiori appellatur mysterium. Veritas vero con-

tra rationem est, quæ principiis rationis repugnat.

§. XXXII.

V*era revelatio debet mysteria continere.*

Dem. Cum vera revelatio debeat tales tradere veritates, quæ e principiis rationis demonstrari nequeunt. (§. 27.) & cum veritas supra rationem dicatur, quæ ex principiis rationis demonstrari nequit, (§. 31.) sequitur revelationem continere debere veritates supra rationem; veritas vero supra rationem sensu latiori dicitur mysterium (§. 31.) E.

§. XXXIII.

M*edium reconciliationis cum Deo, est id, quod in se continet rationem suff. cur Deus, propter peccata iratus, favens nobis redditur.*

Cum ira Dei cesset, si miseria nostra removeatur §. 9. & cum miseria nostra consistat in transgressione legis naturalis (Coroll. §. 7.) h. e. in disconvenientia actionum cum attributis Divinis & nostra rerumque extra nos natura Coroll: §. I consequens est, ut, si miseria removebitur, etiam convenientia actionum nostrarum cum attributis Divinis restituetur & ea
runt

25

rundem intrinseca bonitas nos ad agendum de-
terminet; sed quoniam Deus hoc facto placatur,
sequitur medium reconciliationis consistere in
eo, quod priorum errorum damna removet
& nos aptos reddit ad promovendam actu con-
venientiam actionum cum attributis Divinis &
ad agendum pro actionum bonitate; seu ratio-
nem suff. monstrat, cur homines talia præsta-
re valeant.

§. XXXIV.

Vera revelatio debet exhibere medium reconci-
liationis hominis cum Deo.

Dem. Quoniam revelatio continet medium,
quo miseria nostra avertitur (§. 18.) & remo-
tio miseriæ est medium avertendi iram Dei (§.
10.) sequitur revelationem continere debere
medium avertendi iram Dei; medium vero est
id, quod in se continet rationem cur ira Dei
avertatur; seu cur Deus favens nobis reddatur;
id vero quod continet rationem, cur Deus fa-
vens reddatur, dicitur medium reconciliationis
hominis cum Deo. E. Revelatio debet conti-
nere medium reconciliationis cum Deo.

§. XXXV.

Miraculum est effectus, qui rationem sufficiens
entem in rerum natura non habet.

§. XXXVI.

Vera revelatio miraculis est confirmanda.

Dem. Quoniam revelatio continet veritates supra rationem (§. 32.) h. e. tales, quæ neque ratione nec experientia humana cognosci queunt. (§. 27.) necessarium est, ut ii, qui revelationem sibi a Deo immediate datam hominibus aliis manifestant, alia ratione, homines de veritate possint convincere; nudis enim verbis eorum nemo fidem adhibebit; expositi enim sunt homines periculo errandi; & assensum tamen præbere debemus revelationi, si finis revelationis obtinendus erit, jam vero cum miracula sint effectus, quorum ratio sufficiens non fundatur in rerum natura; Consequens est ea a nemine alio quam solo Deo præstari posse; & cum homines debeant habere notas characteristicas, quarum ope cognoscere possint veritates illas supra rationem perfectas esse a Deo, si alias assensum iis præbebunt; necesse est ut ipse Deus illorum verbis, qui revelationem

Divi-

Divinitus acceptam reliquis annunciant, fidei conciliet, atque de veritate doctrinarum supra rationem auditores convincat; quod antequam cognita veritas vim internam exercet, non nisi miraculorum ope fieri potest; hæc vero sunt criteria, quorum ope homines possunt distinguere opus Divinum ab humano, ut assensum præbere possint veritatibus supra rationem. Vera igitur Revelatio miraculis est confirmanda.

Schol. Quod heic affirmamus veram revelationem miraculis esse confirmandam, id non ita explicandum, ac si statueremus Deum in actu revelandi vires naturæ non adhibere, sed omnia fieri debere per miracula; principium enim rationis suff. vader; Deum in actu revelandi vires naturæ adhibere in quantum fieri potest; namque si Deus in actu revelandi ea etiam miraculose præstaret, quæ naturaliter fieri possunt, miracula cum eaderet superflua, h. e. sine ratione suff. recederet ab ordine a se instituto; quod cum Deo indignum sit, nihil aliud restat, quam ut Deus in tantum vires naturæ adhibeat in quantum id fieri potest.

Schol. 2. Idem etiam dicendum esset, si quis postularet, ut revelatio jam introducta & conservata miraculis confirmaretur; cum enim Deus superflua miracula non edat, nova expectanda non sunt, ubi priora ad convincendos homines sufficiunt.

§. XXXVII.

Vera Revelatio debet esse tam antiqua ac miseria hominum. D2. Dem.

Dem. Quoniam Deus est Summe bonus & misericors, etiam vult omnium hominum miseriam avertere, adeoque nullum in genere discrimen facere potuit in respectu ad tempus, inter homines miseros qui prius vel serius vixerunt; & cum Deus voluerit miseriam eorum avertere (§. 15.) necesse est ut media quoque huic fini convenientia voluerit; medium vero avertendi miseriam est revelatio (§. 18.) E. cum Deus ab eo inde tempore, quo miseri facti sunt homines, voluerit avertere eorundem miseriam, necesse est medium eam avertendi extitisse. E. Revelatio est tam antiqua ac miseria hominum h. e. antiquissima.

Schol. Eleganter admodum observat Celeb. Carpov. in Theol. Dogm. pag. 28. ad antiquitatem veræ revelationis non requiri, ut ratione formæ sed materiæ sit antiquissima; non enim opus est, inquit, ut revelatio vera semper in eadem forma inter homines extiterit, sed veritates ejus primarias semper hominibus quoad illarum cognitionis indigi fuisse cognitæ fuisse sufficit.

§. XXXVIII.

Criteria, quæ huc usque tradidimus Apodictica sunt h. e. talia, ut si illis Revelatio careret Divina esse non posset, sed falsa, spuria & supposititia. *Dem.*

Dem. Quum Criterium Apodicticum sit illud, cuius oppositum salva re adesse nequeat (§. 22.) cum etiam in superioribus demonstratum sit, criteria a nobis allata esse talia, ut Opposita eorum in Divina revelatione adesse nequeant; inde etiam concludimus hæc ipsa criteria Apodictica esse; itaque, si hæc criteria in hanc vel illam revelationem non quadrant, tuto tum concludere possumus, eandem Revelationem non esse Divinam, cum omnis res per sua criteria cognoscenda & ab aliis distingvenda sit §. 22.

§. XXXIX.

Illa Revelatio vera est, cui criteria ante demonstrata competunt.

Dem. Cum quælibet res per sua criteria agnoscenda & distingvenda sit §. 22. sine dubio illa Revelatio vere Divina erit, cui omnia veræ revelationis criteria competunt.

§. XL.

Sed curta mea suppellex & rerum necessariorum inopia, qua nimium quantum premo, plura in amplissimo hocce argumento persequi hæc vice prohibet; reliqua, si Deo visum fuerit &

& rerum ita tulerint vices ad partem reserva-
 mus posteriorem. Præinde vela contraham ne
 forte frequentiores & æstuantis undæ provec-
 tam in altum tenuem frangant ratem. Equum interim
 B. L. iudicium mihi polliceor, suplexqve tandem
 Deum. T. O. M. veneror, humillimas & im-
 mortales ei agens gratias, quod mihi vires &
 valetudinem concesserit, ut primitias hæc ju-
 veniles in publicum edere
 potuerim.

S. D. G.

Bien que la Sainte Ecriture, ſoit un des principaux dons, que Dieu nous a fait, & qu'on y trouve la diſpoſition Divine, touchant notre beatitude éternelle; il y a des hommes qui ne ſe contentent pas, qu'on leur diſe que la Sainte Ecriture, eſt la parole de Dieu. Ce ſont des gens qui n'ont point d'autre religion, que la naturelle. Quoi qu'en vain; Car ſ' ils ſ' appliquoient à propos, & ſi leur Theologie naturelle étoit réduite à ſon véritable but; Ceſt à dire à la recherche de la Theologie revelée; Certainement ils ſ'appercevroient tout à l'inſtant de leurs fautes & erreurs. Car la vraie revelation ne nous enſeigne pas des choſes, qui ſoient contraires à notre raiſon, quoi qu'elles ſoient au-deſſus de la portée de la raiſon humaine. Ceſt pourquoi pour entendre la vérité revelée, il faut même la pouver par les principes de la raiſon. Monſieur. Ceſt ce, que Vous faites dans la preſente diſſertation; en ſorte, que je n'ai point beſoin d'en faire aucun détail, parceque Vous en faites un ſi beau & ſi docte, qu'on peut dire, que Loudrage montre ſon ouvrier. Ceſt pourquoi je ſouhaite de tout mon Cœur, que votre pénible travail ſoit bien-tôt recompensé. Le Vous felicite de vos belles qualités, & de Vos progrès dans les ſciences. Ce que Vous donnez au public, eſt un ſujet d'admiration pour Vos ennemis, & un ſoulagement contre votre pauvreté. D'ailleurs je ſuis,

Monſieur,

Vôtre tres obligé ſerviteur
HENRI HYLLEN
 Naſif. d' Abo.

Dnnettoiwofus Hywin oppinelle Herralle
Herr CARL FRIEDRICH MOLLERUXELLE,
Joca Turun Oli Schoulusa
Pyhän Namacun oikeista Lunnusmerkeistä
Surrella Cunnialla Jutteli.

Cose noit eulen yhäwistän
Lutuistani parhaisi yhden
Cunnias sures seisowan ;
Pyhän sanan oikeisi merkeisi,
Lohdin tyllä sano tärkisi,
Warpain caikisi puhowan,

Hän on Caidein riekain rinnas
Hän on wäkiwitten kimmall
Igens ylös hakenut,
Hän on aiwan surell tuskall
Hän on tyhien puskall
Igens mieher saatanut.

Tätä en mä Ihmeillä
Mahda, enää kirjoitella
Sillä EPD sen todista,

Quinga hän on wirenbes
Pääwänswiettän siweydes,
Ejt en mahda mainitta.

Wan ett aika ombi tärcki
Min mä riennän, et mä larkin
Dane ille toiwottan
Jol noit Dypenitten lugus
Juttelevi täällä Turus
Min cuin mies ; eij woitottain,

Onnes siis andajalda
Olkon Isäld Jumalalda
Erohän hywin alkiettun
Dane ille jol on alkän
Eroja hywin, saken pallan
Herralä yhäld lupattan.

CARL GUSTAF MELARTI OPOEUS

Austr. Finl.

Dissertatio ad hujus egregiae Auctori Praestantissimo

DN. CAROLO FRIEDERICO MOLLERO,

PROUT illi homines sunt nullius pretii, qui potius torpere se faciunt ignorantiae seu, quam ut intellectum, cui tamen summum veram Conditor, infinitam sciendi cupidinem inesse voluit, scientiis humano generi & necessariis & utilibus excolerent; ita a contrario illi, laudabili instituto, sese omnibus bonis commendant, qui nebulas innati luminis splendorem misere obfuscantes omni nisu dispellere student. Nostra namque natura convenientissimum est, ut illam, ad quam, a prima creatione destinati sumus, scilicet perfectionem; sed quomodo quae, viam illam, qua ad perfectionem & beatitudinem itur, aquis passibus insistere possimus, nisi mentem solida cognitione imbueamus, ut animus deinde, in deliciis quasi ebrius, ad fontem omnium veritatis h. e. ad ipsum Creatorem ascendere atque elevari possit? Et haec est ipsa vis scientiae, qua, rite perspecta, non patet non, omnes, quibus virtus & eruditio cura cordique fuerit, in admirationem & amorem sui rapere atque impellere. Validae rationes, Politissime Domine, me dubitare non sinunt Te etiam hisce deliciis captum, praesentem dissertationem publicam lucis fecisse; in qua, ex veritatibus rationis, aureo quasi, vinculo concatenatis, certitudinem demonstras revelationis, qua est mirabilis illa via, qua regredi & possumus & debemus ad fatigium illud ex quo delapsi sumus; Quod Tuum laudabile proorsus est institutum, cum argumenta ex ratione depromta, maximi ponderis sint contra nefariorum quorumcumque hominum insultus. Proinde igitur officii mei immemor jure existimarer, si latitiam, quam de hisce Tuis progressibus concepi, hac occasione testatam non redderem. Gratulor itaque invidiosam; in nobili pertrahenda materia. Gratulor insignem in Palladis castris navasam operam. Opto etiam, ut summus factorum Rex, Tibi eo mitiora post haec concedat fata, quo magis
lectio-

lestiori experimento huc usque fortune nouerantia incommoda
sensisti: Est hæc conditio mortalium, ut aduersa ex se-
cundis, ex aduersis secunda nascantur. Ad postremum i-
naque ut patria sit emolumento, Parentibus solatio, agnatis &
cognatis gaudio, & omnibus denique bonis commoda, est quod
sincera optat & uouet

LAURENTIUS FORSTEEN!

Charissime Præceptor

PRæconens studiorum Tuorum agere inane propterea esse
duco; Quid enim opus est uerbis ubi rerum testimonia
adsunt; testimonium namque perhibet efficiacissimum præsens
dissertatio, quam tandem multis licet afflictio calamitatibus
in lucem edere publicam licuit; hinc cum lætitia quam de hi-
sce tuis progressibus cepi, intra arctissimos pectoris cancellos
coërceri non possit, & uerba desint, quibus mentem sine-
ram commode exprimere possem & deberem, hæc lineas in gra-
tissimi animi documentum, ut beneuole respicias, est, quod
iterum iterumque rogo. Quippe qui Tibi insignes & felices
progressus gratulor; gratulor labores & operam literis naua-
sam; gratulor mihi informatorem perindustriam ac solertissi-
mum, qui per aspera ad astra, per labores ad honores per-
tinaciter contendit. De cætero largiatur Tibi Præceptor
charissime D. T. O. Maximus omnia ea quæ optari poterint &

Discipulo obedientissima

Hans Joachim Wuttooth.